

SVĚŘENSKÝ FOND A JEHO MÍSTO V ČESKÉM PRÁVNÍM PROSTŘEDÍ

VLASTIMIL VITOUL

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika

Abstract in original language

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, přináší do právního řádu České republiky řadu významných změn a novinek - jednou z nich je institut svěřenského fondu.

Příspěvek se zabývá úpravou správy cizího majetku s důrazem právě na svěřenský fond, který je pro české právo zcela novým institutem a poukazuje na jeho možné místo v českém právním prostředí.

Key words in original language

svěřenský fond, správa majetku

Abstract

The new Czech Civil Code brings many significant changes and innovations to the legal system of the Czech Republic. One of them is the institute of the Trust Fund.

This paper deals with the regulation of asset management and a special emphasis is put on the institute of the Trust Fund, which is completely a new concept for the czech law. The paper points to possible position of trust funds in the czech legal enviroment.

Key words

trust fund, asset management

Svěřenský fond je novým institutem pro správu cizího majetku, který přináší zákon č. 89/2012, občanský zákoník (dále též "NOZ"), v ustanoveních § 1448 - § 1474. V českém právním prostředí se jedná o novinku nejen po stránce aplikační, ale i po stránce teoretické. Ve svém příspěvku se pokusím tento institut přiblížit, poukázat na jeho specifičnost a místo v českém právním prostředí.

Na úvod by bylo vhodné zodpovědět otázku, co je to vlastně svěřenský fond, neboť zákonodárce legální definici neposkytl.

Právní úprava je zakotvena v oddíle věnujícím se správě majetku a systematicky řeší vznik, změnu, správu, zánik svěřenského fondu a dohled nad jeho správou.¹ Z konstrukce a znění těchto ustanovení je pak možné dovodit, že se jedná o institut správy cizího majetku, jehož

---

¹ Svěřenský fond tedy není nadán právní subjektivitou, resp. nemá právní osobnost.

podstata spočívá ve vyčlenění určitého majetku zakladatelem. Tím vzniká oddělené a nezávislé vlastnictví, k němuž původnímu vlastníkovi již vlastnické právo nesvědčí. Správou majetku je pověřen svěřenský správce, který však není vlastníkem vyčleněného majetku. Svěřenský správce je povinen majetek pouze spravovat, naplňovat jeho účel stanovený svěřitelem a respektovat práva obmýšlených.²

Zákonodárce se netají tím, že začleněním ustanovení o svěřenském fondu se do českého právního prostředí dostává institut typický pro common law - trust.³ Došlo tak k transplantaci quebeckého trustu⁴, který je často považován za jeden z nejoriginálnějších pokusů o začlenění trustu do kontinentálního právního prostředí, do českého práva.⁵

Na tomto místě by bylo vhodné poznamenat, že vnímání trustů se mezi odborníky liší. Český svěřenský fond je bezesporu možné podřadit pod definici trustu, uvedenou v Haagské úmluvě o právu aplikovatelném na trusty a jejich uznávání - právní vztah vytvořený inter vivos nebo pro případ smrti určitou osobou (zakladatelem) tak, že je majetek zakladatele převeden do správy správce ve prospěch obmýšleného nebo pro určený účel.⁶ Nesporné je, že tato definice shrnuje esenciální znaky trustu, avšak dle Pihery není možné ji považovat za popis trustu coby historického institutu anglického práva, v jehož rámci se trust vyvinul.⁷

Toto tvrzení je více než opodstatněné, neboť samotná geneze trustu v angloamerickém právním prostředí trvala dlouhá století. Prvotním účelem v jeho původní podobě bylo "vnést dynamiku do poněkud statických feudálních vztahů k půdě a překonat některé právní překážky znemožňující například přímé nabytí vlastnických práv

---

² RONOVSÁ, K. Nadace (a trusty) v kontinentální Evropě: Pohled funkcionální. Obchodněprávní revue, Praha, C. H. Beck. ISSN 1803-6554, 2012, vol. 4, no. 7-8/2012. s. 202-206.

³ Srov. ELIÁŠ, K. a kol., Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2. s. 592.

⁴ Ve francouzské verzi Québec civil code nazváno "fiducie"

⁵ PIHERA, V. Nejpodivnější zvíře v lese - poznámky ke svěřenskému fondu. Obchodněprávní revue. 2012, č. 10. s. 278.

⁶ V originále: "...legal relationships created - inter vivos or on death - by a person, the settlor, when assets have been placed under the control of a trustee for the benefit of a beneficiary or for a specified purpose", dostupné z: <http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=59>, citováno dne 5. 12. 2012

⁷ Srov. PIHERA, V. Trust. Vybrané aspekty. Obchodněprávní revue. 2009, č. 7. s. 196.

nezletilými osobami."⁸ Tento institut se však postupem času vyvinul do nejrůznějších podob poměrně pružně a efektivně reagujících na společenské potřeby, což je možné demonstrovat např. na výčtu jednotlivých podob a typů trustů⁹.

Charakteristickým znakem trustu je právě jeho flexibilita a adaptabilita a je tedy s jistou dávkou představivosti možné na svěřenský fond nahlížet jako na jednu z podob, do které se trust vyvinul¹⁰ - nutně europeizovanou a přizpůsobenou kontinentálnímu právnímu prostředí. Česká republika se takto stala teprve druhou kontinentálně evropskou zemí¹¹, kde je možné se s takovouto právní úpravou setkat.¹²

Jedním z možných důvodů, proč se doposud konkrétnější podoba trustu v kontinentálním právním prostředí vyskytuje tak zřídka, je pravděpodobně jeho právně-teoretické uchopení. Tím se dostávám ke specifčnosti svěřenského fondu, na kterou jsem v úvodu upozorňoval. Na tomto místě připomenu § 1448 odst. 2 NOZ, který říká, že "vznikem svěřenského fondu vzniká oddělené a nezávislé vlastnictví vyčleněného majetku a svěřenský správce je povinen ujmout se tohoto majetku a jeho správy."¹³ Kontinentální právní doktrína přesně identifikuje vlastníka předmětného majetku¹⁴, což je v případě svěřenského fondu výslovně zamezeno přímo zněním zákona. Zavádí se tedy nové a netradiční pojetí vlastnického práva, které je "v tradici

---

⁸ BĚLOHLÁVEK, A. Trust jako institut (ne)známý z pohledu mezinárodního práva soukromého (Věcný rozsah nařízení 593/2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy - Řím I). *Obchodněprávní revue*, Praha. 2009, č. 7. s. 181.

⁹ Viz BLACK, H. C. a kol. *Blackův právní slovník*. Přeložil Balaš a kol. Praha: Victoria Publishing, a.s., 1993. ISBN 80-85605-23-6. s. 1378-1385., dále též BĚLOHLÁVEK, A. Trust jako institut (ne)známý z pohledu mezinárodního práva soukromého (Věcný rozsah nařízení 593/2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy - Řím I). *Obchodněprávní revue*, Praha. 2009, č. 7. s. 181.

¹⁰ Srov. RICHTER, T. Mezi smlouvou, vlastnictvím a korporací: právní úprava trustu v návrhu nového občanského zákoníku. in Ivana Štenglova (ed.): *Poceta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Aleš Čeněk, 2006. ISBN 8086898814.

¹¹ Vedle Lichtenštejska

¹² RONOVSÁ, K. Nadace (a trusty) v kontinentální Evropě: Pohled funkcionální. *Obchodněprávní revue*, Praha, C. H. Beck. ISSN 1803-6554, 2012, vol. 4, no. 7-8/2012. s. 202-206.

¹³ § 1448 NOZ

¹⁴ PIHERA, V. Trust. Vybrané aspekty. *Obchodněprávní revue*. 2009, č. 7. s. 196.

ius commune vysloveně dráždivé"¹⁵. Vlastnická práva spojená se svěřenským fondem vykonává svěřenský správce, ten však není nadán vlastnickou svobodou a majetek ve svěřenském fondu je tak dle § 1448 odst. 3 NOZ majetkem nikoho.¹⁶

Projevuje se zde jistý nedostatek NOZ, neboť působí dojmem, že se svěřenskými fondy, resp. s uchopením "vlastnictví bez vlastníka" systematicky nepočítá.¹⁷ Obdobný dojem nutně vyvstane při pokusu užít svěřenský fond v souvislosti s některými dalšími ustanoveními NOZ. Např. § 211 odst. 2 NOZ¹⁸ stanoví, že pokud počet členů v korporaci, pro kterou je charakteristický právě personální substrát¹⁹, klesne pod zákonem stanovený počet, soud takovou korporaci zruší. Podíly v korporaci mohou být vyčleněny do svěřenského fondu, a protože svěřenský fond není nadán právní osobností, může tak dojít ke stavu, kdy bude právnická osoba bez členské základny, i když jejich funkci budou vykonávat svěřenští správci - pak by nebylo účelné takovou korporaci rušit ani ji vyzývat k doplnění členské základny. Zákon zde však nedává soudu na výběr a hovoří jasně - "soud vyzve... a pokud nedojde k nápravě, zruší."

Důvodem pro zavedení trustů a jejich následné užívání je existence zákonných omezení snižujících využitelnost institutů kontinentálnímu právu známých, např. nadací. Tato omezení způsobují deficit, který se začíná ve společnosti projevovat.²⁰ Obdobný názor plyne i z důvodové zprávy k NOZ, která zmiňuje, že je ve společnosti vnímán citelný nedostatek bližší úpravy správy majetku, a to jak na poli hospodářském, tak sociálním i právním.²¹ Otázkou však zůstává, proč

---

¹⁵ PIHERA, V. Nejpodivnější zvíře v lese - poznámky ke svěřenskému fondu. Obchodněprávní revue. 2012, č. 10. s. 278.

¹⁶ MUŠÁLKOVÁ, M. Aspects of foreign asset management and trust funds under the new civil code. COFOLA 2012: the Conference Proceedings, 1. edition. Brno: Masaryk University, 2012.

¹⁷ Vlastnictví je definováno v § 1011 NOZ jako "vše, co někomu patří", což se přiči s myšlenkou "nezávislého vlastnictví".

¹⁸ "Klesne-li počet členů korporace pod počet stanovený zákonem, soud ji i bez návrhu zruší a rozhodne o její likvidaci. Nejprve jí však poskytne přiměřenou lhůtu ke zjednání nápravy."

¹⁹ K charakteristickým rysům právnických osob dále např. RONOVSÁ, K. Soukromoprávní aspekty nadačního a spolkového práva v Česku, ve Švýcarsku a v Nizozemí. 1.vydání. Brno: MU, 2004, str. 35 a násl. ISBN 80-210-3453.

²⁰ O vztahu trustů a nadací viz RONOVSÁ, K. Nadace (a trusty) v kontinentální Evropě: Pohled funkcionální. Obchodněprávní revue. 2012, č. 7 - 8, s. 202-206.

²¹ Srov. ELIÁŠ, K. a kol., Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2. s. 580.

zákonodárce raději nezvolil modifikaci institutů známějších a lépe uchopitelných, např. nadací, se kterými si jsou svěřenské fondy funkcionálně velmi podobné. Trusty jsou oproti nadacím mnohem flexibilnější, ale v kontinentálně evropském právním prostředí představují stále značně cizorodé prvky²², kterým bude trvat dlouhou dobu, než budou adresáty řádně pochopeny a užívány.

Dalším možným argumentem pro volbu europeizované podoby trustů je zatraktivnění našeho právního řádu zahraničním investorům, neboť zde naleznou právní institut, resp. jeho modifikaci, na který jsou zvyklí. Pro naplnění tohoto argumentu by však bylo potřebné správně uchopit svěřenský fond v rámci dalších právních předpisů, zejména pak daňových, neboť přílišné daňové zatížení může mít za následek, že tento institut bude prakticky téměř nevyužitelný. Problematika spojená s daňovou úpravou svěřenských fondů je v současné době předmětem právně-politických diskuzí. Z těchto diskuzí plyne poměrně zarážející tendence dívat se na svěřenský fond jako na daňový subjekt, tedy mu de facto přiznat právní subjektivitu, i když mu ji NOZ výslovně odpírá.

Možnosti řešení, které svěřenské fondy nabízejí, jsou široké, neboť např. oproti nadacím nemají svůj účel zásadně limitovaný - mohou být založeny jak za veřejně prospěšným účelem, tak za účelem soukromým.²³ Opět se zde dostávám k flexibilitě svěřenského fondu, který může napomoci řešit mnohé soukromoprávní životní situace, neboť jejich právní úprava zásadně respektuje vůli zakladatele a připouští minimální možnost zásahu ze strany státu, resp. nutnost minimální interakce soukromoprávních subjektů s těmi veřejnoprávními. Na tomto místě je však vhodné poznamenat, že tato zásadní přednost může být i největší zhoubou svěřenských fondů - při špatném či nepřesném nastavení svěřenského statutu se může zakladatel dopustit nenapravitelných omylů vůči zúčastněným subjektům.

Pokud bych pak měl poukázat na konkrétní možnosti užití, může být svěřenský fond vhodný pro správu rodinného majetku, soukromých investic nebo též pro charitativní účely. Ostatně toto jsou nejčastější způsoby využití trustů například ve Velké Británii.²⁴ Dále se nabízí možnost využití trustu jako náhrady závěti, uchování celistvosti majetku či nejruznější správy majetku v rámci komplexních

---

²² RONOVSÁ, K. Nadace (a trusty) v kontinentální Evropě: Pohled funkcionální. *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 7 - 8, s. 202-206.

²³ Srov. § 1449 NOZ

²⁴ Viz BĚLOHLÁVEK, A. Trust jako institut (ne)známý z pohledu mezinárodního práva soukromého (Věcný rozsah nařízení 593/2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy - Řím I). *Obchodněprávní revue*, Praha. 2009, č. 7. s. 181.

podnikatelských struktur.²⁵ Do budoucna je však nezbytné v odborné rovině rozvést diskuzi nejen nad možnostmi řádného užití trustu, ale i nad možnými způsoby zneužití tohoto institutu a navrhnout řešení, která by možnostem zneužití zamezila či je alespoň v co možná největší míře eliminovala.

Zaměřit se je třeba zejména na následující:

I) Vzhledem k některým ustanovení a institutům NOZ, které ne zcela respektují existenci svěřenských fondů, vyjasnit jejich vzájemný vztah.

II) Pečlivě nastavit fiskální uchopení svěřenských fondů.

III) Rozvést širší diskuzi na téma možného zneužití svěřenských fondů a co možná nejvíce eliminovat všechna rizika s nimi spojená.

Svěřenský fond má zejména díky své schopnosti se přizpůsobit nejrůznějším společenským potřebám velké předpoklady uchytit se v českém právním prostředí a následně si své místo obhájit a udržet. Souhlasím s tvrzením, že tento institut představuje jistou intelektuální výzvu²⁶, avšak věřím, že se s touto výzvou vypořádá nejen česká odborná veřejnost, ale i adresáti práva.

Literature:

- BEDNAŘÍKOVÁ, B. Svěřenské fondy. Institut pro uchování a převody rodinného majetku. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012.
- BĚLOHLÁVEK, A. Trust jako institut (ne)známý z pohledu mezinárodního práva soukromého (Věcný rozsah nařízení 593/2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy - Řím I). Obchodněprávní revue, Praha. 2009, č. 7.
- BLACK, H. C. a kol. Blackův právní slovník. Přeložil Balaš a kol. Praha: Victoria Publishing, a.s., 1993. ISBN 80-85605-23-6.
- ELIÁŠ, K. a kol., Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2.
- MUŠÁLKOVÁ, M. Aspects of foreign asset management and trust funds under the new civil code. COFOLA 2012: the Conference Proceedings, 1. edition. Brno: Masaryk University, 2012.
- PIHERA, V. Trust. Vybrané aspekty. Obchodněprávní revue. 2009, č. 7.

---

²⁵ K možnostem užití více BEDNAŘÍKOVÁ, B. Svěřenské fondy. Institut pro uchování a převody rodinného majetku. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. s. 167 - 168.

²⁶ PIHERA, V. Nejpodivnější zvíře v lese - poznámky ke svěřenskému fondu. Obchodněprávní revue. 2012, č. 10. s. 278.

- PIHERA, V. Nejpodivnější zvíře v lese - poznámky ke svěřenskému fondu. *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 10.
- RICHTER, T. Mezi smlouvou, vlastnictvím a korporací: právní úprava trustu v návrhu nového občanskéhoZákoníku. in Ivana Štenglova (ed.): *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Aleš Čeněk, 2006 . ISBN 8086898814.
- RONOVSKÁ, K. Soukromoprávní aspekty nadačního a spolkového práva v Česku, ve Švýcarsku a v Nizozemí. 1.vydání. Brno: MU, 2004. ISBN 80-210-3453-X.
- RONOVSKÁ, K. Nadace (a trusty) v kontinentální Evropě: Pohled funkcionální. *Obchodněprávní revue*, Praha, C. H. Beck. ISSN 1803-6554, 2012, vol. 4, no. 7-8/2012.

Contact – email
vitoul.vlastimil@gmail.com